5 SROVNÁNÍ VÝZKUMŮ PIRLS 2001 A PISA 2000

V České republice se v posledních letech uskutečnily dva významné mezinárodní výzkumy, které se zabývaly čtenářskou gramotností žáků. Vedle výzkumu PIRLS 2001 to byl výzkum PISA 2000 (Programme for International Student Assessment – Program pro mezinárodní hodnocení žáků).[11] Výzkum PISA zaštítila Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a výzkum PIRLS Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání (IEA).

5.1 RELATIVNÍ POSUN VÝSLEDKŮ

Přestože se výzkumy PISA a PIRLS zabývaly čtenářskou gramotností a jejich koncepce se v mnohém shodovaly (viz příloha 1), nelze provést přímé porovnání výsledků na základě dosažených bodů. V obou výzkumech byla odlišně vymezena testovaná populace žáků (kalendářní rok narození ve výzkumu PISA a ročník školní docházky ve výzkumu PIRLS), lišilo se též zastoupení zemí a podoba testových úloh. Výsledky obou výzkumů je však možné do určité míry porovnat na základě relativního postavení jednotlivých zemí vůči celkovému průměru.

V tabulce 5.1 uvádíme srovnání výsledků 18 zemí, které se účastnily jak výzkumu PISA, tak výzkumu PIRLS. Ve srovnání s ostatními zeměmi dosáhla **Česká republika** v obou případech průměrných výsledků.

Tabulka 5.1
Porovnání průměrných výsledků zemí, které se účastnily výzkumů PISA a PIRLS

ZEMĚ	PISA	PIRLS
Kanada	▲	▲
Nový Zéland	▲	⊙
Hongkong[1]	▲	⊙
Velká Británie[2]	▲	▲
Švédsko	▲	▲
Island	▲	▼
Francie	▲	▼
Norsko	▲	▼
USA	⊙	▲
Česká republika	⊙	⊙
Itálie	⊙	▲
Německo	▼	▲
Maďarsko	▼	▲
Řecko	▼	▼
Rusko[1]	▼	⊙
Izrael[1]	▼	▼
Lotyšsko[1]	▼	▲
Bulharsko[1]	▼	▲

▲ Průměrný výsledek země je statisticky významně lepší než průměr zemí
▼ Průměrný výsledek země je statisticky významně horší než průměr zemí
⊙ Průměrný výsledek země se statisticky významně neliší od průměru zemí
[1] Země není členem OECD
[2] Pro výzkum PIRLS byl výsledek Velké Británie spočítán jako vážený průměr Anglie a Skotska

[11] O výsledcích výzkumu PISA podrobně informuje publikace STRAKOVÁ, J. *Vědomosti a dovednosti pro život.* Praha: ÚIV, 2002, z níž je převzata řada údajů v této kapitole.

Země uvedené v tabulce můžeme rozdělit do čtyř skupin:

I. Země, které dosáhly relativně lepších výsledků ve výzkumu PIRLS než ve výzkumu PISA. Znamená to, že se výsledky žáků těchto zemí ve vyšších ročnících školní docházky vůči ostatním zemím *zhoršují.* Patří sem postkomunistické země (Bulharsko, Lotyšsko, Rusko, Maďarsko) a dále Německo, Itálie a USA.

II. Země, které dosáhly relativně lepších výsledků ve výzkumu PISA než ve výzkumu PIRLS, což znamená, že se výsledky žáků těchto zemí ve vyšších ročních školní docházky vůči ostatním zemím *zlepšují.* K těmto zemím patří některé skandinávské země (Norsko, Island), dále Francie, Hongkong a Nový Zéland.

III. Země, jejichž výsledky byly v obou výzkumech *nadprůměrné.* K těmto zemím patří Kanada, Velká Británie a Švédsko.

IV. Země, které v obou výzkumech dosáhly *podprůměrných* výsledků. Jde o Řecko a Izrael.

Česká republika nepatří do žádné z těchto skupin, protože ve srovnání se zeměmi, které se účastnily obou výzkumů, dosáhla jak ve výzkumu PISA, tak ve výzkumu PIRLS průměrných výsledků.

Vzhledem k tomu, že byl výzkum PISA projektem Organizace pro hospodářkou spolupráci a rozvoj, uvádíme v tabulce 5.2 stejné srovnání jako v tabulce 5.1, avšak pouze pro země OECD, které se účastnily obou výzkumů. Při porovnání zemí OECD zůstává zařazení jednotlivých zemí do výše uvedených skupin stejné. Změnilo se pouze postavení **České republiky,** která se zařadila do skupiny I, tedy mezi země, jejichž výsledky se relativně zhoršují se vzrůstajícím věkem žáků.

Tabulka 5.2
Porovnání průměrných výsledků zemí OECD, které se účastnily výzkumů PISA a PIRLS

ZEMĚ	PISA	PIRLS
Kanada	▲	▲
Nový Zéland	▲	⊙
Velká Británie[1]	▲	▲
Švédsko	▲	▲
Island	▲	▼
Francie	⊙	▼
Norsko	⊙	▼
USA	⊙	▲
Česká republika	▼	⊙
Itálie	▼	▲
Německo	▼	▲
Maďarsko	▼	▲
Řecko	▼	▼

▲ Průměrný výsledek země je statisticky významně lepší než průměr zemí
▼ Průměrný výsledek země je statisticky významně horší než průměr zemí
⊙ Průměrný výsledek země se statisticky významně neliší od průměru zemí

[1] Pro výzkum PIRLS byl průměrný výsledek Velké Británie spočítán jako vážený průměr Anglie a Skotska

Výsledky žáků různých věkových kategorií byly porovnávány již v případě výzkumu **TIMSS 1995,** který testoval znalosti žáků z matematiky a přírodních věd na primární úrovni (3. a 4. ročník), před koncem povinné školní docházky (7. a 8. ročník) a na konci střední školy.

Pro porovnání byly vybrány pouze země, které testování provedly ve všech výše uvedených ročnících.

Na základě výsledků ve výzkumu TIMSS lze země opět zařadit do několika skupin. Mezi země, jejichž výsledky se s rostoucím věkem žáků postupně zhoršovaly (skupina I), patřilo Maďarsko, **Česká republika** a USA. K zemím, jejichž výsledky se naopak zlepšovaly (skupina II), patřil Island, Norsko a Nový Zéland. Čtyři země (Slovinsko, Rakousko, Kanada a Nizozemsko) tvořily třetí skupinu s trvale nadprůměrnými výsledky. Jedinou zemí, která ve všech ročnících dosahovala podprůměrných výsledků, byl Kypr. Jak je vidět v tabulce 5.3, zařazení zemí do skupin podle výsledků dosažených ve výzkumu TIMSS odpovídá tomu, jak byly země rozděleny podle výsledků ve výzkumech PIRLS a PISA.

Tabulka 5.3
Trendy v rozdílech mezi výsledky žáků na různých vzdělávacích úrovních

	TIMSS 1995 (3., 4., 7., 8. ročník, poslední ročník střední školy), matematika, přírodní vědy	**PIRLS 2001** (4. ročník), PISA 2000 (15letí žáci), čtenářská gramotnost
Mladší žáci dosáhli lepších výsledků než starší žáci	Česká republika Maďarsko USA	Česká republika Maďarsko USA Bulharsko Itálie Lotyšsko Německo Rusko
Starší žáci dosáhli lepších výsledků než mladší žáci	Island Norsko Nový Zéland	Island Norsko Nový Zéland Francie Hongkong
Mladší i starší žáci dosáhli nadprůměrných výsledků	Kanada Nizozemsko Rakousko Slovinsko	Kanada Švédsko Velká Británie
Mladší i starší žáci dosáhli podprůměrných výsledků	Kypr	Izrael Řecko

5.2 SROVNÁNÍ ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ

Kromě celkové škály byly ve výzkumech PIRLS i PISA vytvořeny *dílčí* škály, na nichž byly výsledky žáků prezentovány. Každý výzkum si pro vytvoření těchto škál vybral jiný aspekt čtenářské gramotnosti (viz příloha 1).

Ve výzkumu PISA byly za základ pro škálování vybrány *postupy* (čtenářské dovednosti), zatímco ve výzkumu PIRLS byly vybrány *čtenářské záměry.* Výsledky žáků na dalších dvou škálách, které vycházely *z procesů porozumění* (čtenářských dovedností), byly dopočítány později, mimo jiné i proto, aby byly výsledky výzkumu PIRLS lépe porovnatelné s výsledky výzkumu PISA.

Ve výzkumu PISA byly vytvořeny tři dílčí škály pro čtenářské dovednosti:

- získávání informací,
- vytvoření interpretace,
- posouzení textu z obsahového a formálního hlediska.

Ve výzkumu PIRLS byly vytvořeny dvě dílčí škály pro čtenářské dovednosti (podrobněji viz kapitola 2):

- získávání informací a vyvozování přímých závěrů,
- interpretace, integrace a hodnocení.

V tabulce 5.4 jsou uvedeny výsledky na těchto dílčích škálách pro země, které se účastnily obou výzkumů. V tabulce je opět uvedeno pouze relativní postavení zemí vzhledem k celkovému průměru všech 17 srovnávaných zemí. Do srovnání není zařazena Velká Británie, protože nebylo možné dopočítat průměr Anglie a Skotska na škálách z výzkumu PIRLS.

Tabulka 5.4
Porovnání průměrných výsledků zemí, které se účastnily výzkumů PISA a PIRLS, na dílčích škálách pro čtenářské dovednosti

ZEMĚ	PISA			PIRLS	
	získávání	interpretace	posouzení	získávání	interpretace a hodnocení
Bulharsko	▼	▼	▼	▲	▲
Česká republika	⊙	▲	▼	▲	⊙
Francie	▲	▲	⊙	⊙	▼
Hongkong	▲	▲	▲	▼	⊙
Island	▲	▲	▲	▼	▼
Itálie	⊙	⊙	▼	▲	▲
Izrael	▼	▼	▼	▼	▼
Kanada	▲	▲	▲	▲	▲
Lotyšsko	▼	▼	▼	▲	▲
Maďarsko	⊙	▼	▼	▲	▲
Německo	⊙	▼	▼	▲	⊙
Norsko	▲	▲	▲	▼	▼
Nový Zéland	▲	▲	▲	▼	⊙
Rusko	▼	▼	▼	⊙	▼
Řecko	▼	▼	⊙	▼	⊙
Švédsko	▲	▲	▲	▲	▲
USA	⊙	⊙	▲	⊙	▲

▲ Průměrný výsledek země je statisticky významně lepší než průměr zemí
▼ Průměrný výsledek země je statisticky významně horší než průměr zemí
⊙ Průměrný výsledek země se statisticky významně neliší od průměru zemí

Z tabulky je vidět, že ve výzkumu PISA i ve výzkumu PIRLS byly u více než poloviny zemí výsledky na jednotlivých dílčích škálách vyrovnané. Česká republika však patří k zemím, jejichž výsledky se od sebe na dílčích škálách lišily.

VÝSLEDKY ČESKÝCH ŽÁKŮ

Ve výzkumu PISA si čeští žáci vedli nejlépe v oblasti interpretace textu a nejhůře v oblasti posuzování textu. V oblasti získávání informací dosáhli vzhledem k ostatním zemím průměrného výsledku, vzhledem k ostatním dvěma dílčím škálám byl jejich bodový výsledek na této škále o něco horší než na škále posouzení textu.

Ve výzkumu PIRLS dosáhli čeští žáci lepšího výsledku na škále získávání informací a vyvozování přímých závěrů (škála 4), a to jak vzhledem k ostatním zemím, tak vzhledem ke škále interpretace, integrace a hodnocení (škála 5).

To, že čeští žáci ve výzkumu PIRLS dosáhli lepšího výsledku v oblasti získávání informací, není v rozporu se zjištěním výzkumu PISA, v němž byly dovednosti českých žáků v této oblasti nejslabší.

Je třeba vzít v úvahu, že ve výzkumu PIRLS šlo o získávání informací pouze na základní úrovni. To znamená, že žáci měli za úkol vyhledávat jednoduché informace, které byly v textu často explicitně uvedeny.

Ve výzkumu PISA však šlo o získávání informací na různých úrovních, počínaje vyhledáváním explicitně vyjádřených informací až po vyhledávání informací, které se například nacházely mimo hlavní část textu nebo při jejichž vyhledávání si žák musel poradit s řadou zavádějících sdělení.

Oba výzkumy shodně prokázaly nedostatky českých žáků v oblasti posuzování a hodnocení textu. Jednou z příčin by mohlo být, že se naši žáci s úlohami tohoto typu ve škole setkávají jen zřídka.

PŘÍLOHA 1
KONCEPCE VÝZKUMŮ PISA A PIRLS

PISA	Charakteristika výzkumu	PIRLS
V rámci výzkumu PISA byla naplánována tři šetření, v každém z nich má být větší pozornost věnována jedné ze tří zkoumaných oblastí: *čtenářské, matematické* a *přírodovědné* gramotnosti.		V rámci výzkumu PIRLS byla naplánována tři šetření v pětiletých intervalech, v nichž je zkoumána *čtenářská* gramotnost žáků na primární úrovni.
První fáze výzkumu se uskutečnila v roce *2000*. Toto šetření bylo primárně zaměřeno na oblast *čtenářské* gramotnosti.		První šetření se uskutečnilo v roce *2001*.
Další šetření se konalo v roce 2003 a zaměřilo se na matematiku, poslední šetření se uskuteční v roce 2006 a důraz v něm bude kladen na přírodovědnou oblast.		Další šetření by se mělo uskutečnit v roce 2006.

PISA	Testovaní žáci	PIRLS
Ve výzkumu PISA jsou testováni žáci ve věku *15 let*. Do výzkumu jsou vybíráni žáci, kteří se narodili v určitém kalendářním roce, bez ohledu na to, v kterém typu školy a kterém ročníku se nacházejí.		Výzkum PIRLS hodnotí čtenářskou gramotnost dětí ve věku 9 a 10 let. Cílová populace je definována jako „vyšší ze dvou po sobě následujících ročníků s největším počtem devítiletých žáků“.
V roce 2000 byli testováni žáci, kteří se narodili v kalendářním roce 1984.		Ve většině zemí je to *čtvrtý ročník*. Tento ročník byl zvolen proto, že představuje důležitý mezník ve vývoji dítěte jako čtenáře. Žáci se již v tomto věku většinou naučili číst po technické stránce a začínají čtení používat jako prostředek svého dalšího vzdělávání.
Do příslušné věkové kategorie spadali jak žáci základních škol a víceletých gymnázií na konci povinné školní docházky, tak žáci prvních ročníků všech typů středních škol.		

Zúčastněné země

PISA

V první fázi se do výzkumu zapojilo celkem *32 zemí:*

28 členských zemí OECD: Austrálie, Belgie, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Japonsko, Kanada, Korea, Lucembursko, Maďarsko, Mexiko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Nový Zéland, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie a USA.

4 země nečlenské: Brazílie, Čína, Lotyšsko a Rusko.

PIRLS

Do výzkumu se zapojilo celkem *35 zemí:*

17 členských zemí OECD: Anglie, Česká republika, Francie, Island, Itálie, Kanada, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Nový Zéland, Řecko, Skotsko, Slovensko, Švédsko, Turecko, USA.

18 zemí nečlenských: Argentina, Belize, Bulharsko, Hongkong, Írán, Izrael, Kolumbie, Kuvajt, Kypr, Litva, Lotyšsko, Makedonie, Maroko, Moldavsko, Rumunsko, Rusko, Singapur, Slovinsko.

TESTOVÉ NÁSTROJE

Testy

PISA

Ve výzkumu PISA byly použity písemné testy, na jejichž vypracování měl každý žák celkem *dvě hodiny.*

Každý testový sešit obsahoval několik textů, ke každému textu se vztahovalo *3–6 otázek,* na které musel žák odpovědět.

Test obsahoval dva typy úloh: úlohy *s výběrem odpovědi* (žák měl na výběr ze 4 až 5 nabízených odpovědí) a úlohy *s tvorbou odpovědi* (žák musel vytvořit vlastní odpověď). Odpovědi druhého typu byly vyhodnocovány vyškolenými osobami.

PIRLS

Ve výzkumu PIRLS byly použity písemné testy, na jejichž vypracování měl každý žák *80 minut.*

Každý testový sešit obsahoval dva základní texty, ke každému textu se vztahovalo asi *10 otázek,* na které musel žák odpovědět.

Test rovněž obsahoval jak úlohy *s výběrem odpovědi,* tak také úlohy *s tvorbou odpovědi,* které byly v obou výzkumech vyhodnocovány podobným způsobem.

Dotazníky

PISA

Žáci vyplňovali dotazník, v němž poskytli informace o sobě, o prostředí, ve kterém žijí, o své škole a o výukových metodách, s nimiž se ve škole setkávají. Vypracování dotazníku trvalo 20–30 minut.

Ředitelé škol vyplňovali dotazník, který se týkal jejich školy. Jeho vypracování trvalo přibližně 30 minut.

PIRLS

Kromě *žákovského* dotazníku (15–30 minut) a *školního* dotazníku pro ředitele (30 minut) byly zadávány ještě *učitelské* (30 minut) a *rodičovské* (15 minut) dotazníky.

Rodiče poskytli informace o tom, co s žáky dělali v předškolním věku, jak napomáhají jejich rozvoji čtení, jaký mají oni sami vztah ke čtení.

Učitelé informovali především o tom, jaké zdroje a metody používají ve výuce.

ASPEKTY ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Zkoumání čtenářské gramotnosti se v obou výzkumech zaměřuje na tři základní aspekty, které jsou sice nazývány různě, jejich význam je však analogický. Jde o postupy neboli procesy porozumění, obsah a situace neboli čtenářské záměry.

Postupy (PISA) / Procesy porozumění (PIRLS)

V oblasti čtenářské gramotnosti je tento aspekt reprezentován typem činnosti, kterou mají žáci vykonávat při řešení dané úlohy, jde tedy zejména o různé čtenářské dovednosti.

Ve výzkumu PISA byly definovány tři kategorie postupů, ve výzkumu PIRLS čtyři procesy porozumění. Uvádíme zde jejich přehled a procentuální zastoupení v testu. Na rozdíl od výzkumu PIRLS věnuje výzkum PISA mnohem méně pozornosti hodnocení dovedností, které jsou spojeny se získáváním informací a vyvozováním přímých závěrů. Výzkum předpokládá, že 15letí žáci tyto dovednosti již ovládají, a není tedy třeba se jimi natolik zabývat.

PISA		PIRLS	
získávání informací	30 %	získávání explicitně uvedených informací	26 %
vytvoření interpretace	50 %	vyvozování přímých závěrů	28 %
posouzení textu (obsah a forma)	20 %	interpretace a integrace myšlenek a informací	32 %
		zkoumání a vyhodnocování obsahu, jazyka a prvků textu	15 % [12]

Obsah

Tento aspekt je v oblasti čtenářské gramotnosti reprezentován různými typy textů. V obou výzkumech byly texty členěny na souvislé (např. vyprávění, výklad, popis, polemické texty a pokyny) a nesouvislé (např. formuláře, reklamy, grafy a diagramy, tabulky, obrázky a mapy).

Situace (PISA) / Čtenářské záměry (PIRLS)

Úlohy lze navíc rozdělit podle účelu, pro který byl napsán text, s nímž žáci v úloze pracovali. V tomto aspektu se výzkumy lišily asi nejvíce. Ve výzkumu PISA byly stanoveny čtyři základní situace, ve výzkumu PIRLS pouze dva čtenářské záměry.

[12] Součet je vyšší než 100 % z důvodu zaokrouhlení.

PISA	
osobní (např. osobní dopis)	28 %
veřejné (oficiální dokumenty nebo oznámení)	28 %
pracovní (pokyny a návody)	16 %
vzdělávací (např. učební texty)	28 %

PIRLS	
čtení pro literární zkušenost	52 %
čtení pro získávání informací	48 %

PŘÍLOHA 2
VZOROVÁ ÚLOHA Z VÝZKUMU PIRLS

Myši vzhůru nohama

podle Roalda Dahla

Byl jednou jeden starý pán, kterému bylo 87 let a jmenoval se Labon. Celý svůj život to byl klidný a mírumilovný člověk. Byl velmi chudý, ale velmi šťastný.

Když Labon zjistil, že má v domě myši, nejdřív ho to nijak neznepokojovalo. Ale myši se množily a začaly ho trápit. Množily se víc a víc, až nadešel čas, kdy už to nemohl snést.

„To už je moc," řekl. „To už zachází daleko." Došoural se po cestě do obchodu, kde koupil několik myších pastiček, kousek sýra a lepidlo.

Když přišel domů, nanesl lepidlo na spodní stranu pastiček a přilepil je na strop. Pak je nalíčil – dal do nich sýr a nastavil je tak, aby se zaklaply, až myš bude chtít sýr ochutnat.

Když myši tu noc vylezly z děr a uviděly pastičky na stropě, jen se tomu smály. Chodily po podlaze, pošťuchovaly se, ukazovaly předními packami nahoru a řvaly smíchy. Bylo to přece tak hloupé, pastičky na stropě.

Druhý den ráno přišel Labon dolů a viděl, že se ani jedna myš do pastičky nechytla. Jen se pousmál a nic neřekl.

Vzal židli, nanesl lepidlo na spodní strany nohou a přilepil ji vzhůru nohama ke stropu vedle pastiček. To samé udělal se stolem, televizorem a lampou. Vzal prostě všechno, co bylo na podlaze, a přilepil to vzhůru nohama ke stropu. Dokonce tam přilepil i kobereček.

Když další noc myši vylezly ze svých děr, ještě vtipkovaly a smály se tomu, co viděly noc předtím. Teď však, když se podívaly na strop, najednou se přestaly smát.

„Pane na nebi!" křičela jedna. „Podívejte se nahoru! Vždyť tam je podlaha!"

„Pane na nebesích!" křičela druhá. „My určitě stojíme na stropě!"

„Začíná se mi trochu točit hlava," řekla další.

„Všechna krev mi proudí do hlavy," řekla další.

„To je hrozné!" řekla jedna stará myš s dlouhými vousky. „To je opravdu hrozné! Musíme s tím něco udělat!"

„Omdlím, jestli budu muset dál stát na hlavě!" křičela jedna mladá myška.

„Já taky!"

„Nevydržím to!"

„Zachraňte nás někdo, udělejte někdo něco, rychle!"

Panikařily víc a víc. „Vím, co uděláme," řekla stará myš. „Postavíme se na hlavy, pak budeme stát normálně."

Všechny myši se postavily poslušně na hlavu a postupně, jedna po druhé, omdlévaly z toho, jak se jim krev hnala do mozku.

Když druhý den ráno přišel Labon dolů, podlaha byla plná myší. Stařec je rychle posbíral a hodil do koše.

Z příběhu plyne následující ponaučení: kdykoli se vám bude zdát, že svět je vzhůru nohama, vy zůstaňte vždy pevně na zemi.

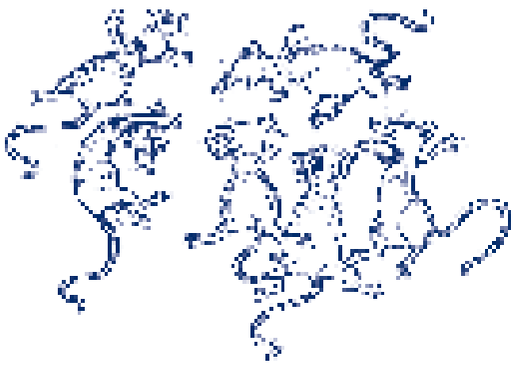

Otázky Myši vzhůru nohama

1. Proč se chtěl Labon zbavit myší?

A Vždycky nenáviděl myši.

B Měl jich tam mnoho.

C Smály se moc nahlas.

D Snědly mu všechen sýr.

Proces (dovednost)	*vyvozování přímých závěrů*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

2. Kam dal Labon pastičky?

A do koše

B vedle myších děr

C pod židle

D na strop

Proces (dovednost)	*získávání explicitně uvedených informací*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

3. Proč se myši pošťuchovaly a ukazovaly packami nahoru, když vylezly první noc ze svých děr?

A Viděly židli na stropě.

B Myslely si, že Labon udělal něco hloupého.

C Chtěly sýr v pastičkách.

D Bály se toho, co viděly.

Proces (dovednost)	*vyvozování přímých závěrů*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

4. Proč se Labon usmál, když viděl, že v pastičce není žádná myš?

1

Proces (dovednost)	*interpretace a integrace myšlenek a informací*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

5. Co udělal Labon poté, co přilepil židli ke stropu?

A Usmál se a nic neřekl.

B Koupil několik pastiček na myši.

C Přilepil všechno ke stropu.

D Dal myším trochu sýra.

Proces (dovednost)	*získávání explicitně uvedených infromací*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

6. Kde si myslely myši, že stojí druhou noc? Co se rozhodly dělat?

2

Proces (dovednost)	*interpretace a integrace myšlenek a informací*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

7. Najdi a opiš **jednu** z vět, které popisují paniku myší během druhé noci.

1

Proces (dovednost)	*vyvozování přímých závěrů*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

8. Jakým způsobem se čtenáři v příběhu dozvídají, co si myši myslely o dění kolem sebe?

A vyprávěním toho, co si Labon o myších myslí

B popisem místa, kde myši bydlely

C vyprávěním toho, co si myši mezi sebou říkaly

D popisem toho, jak myši vypadaly

Proces (dovednost)	*zkoumání a vyhodnocování obsahu, jazyka a prvků textu*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

9. Proč byla podlaha pokryta myšmi, když Labon poslední ráno sešel dolů?

A Myši musely stát na hlavě moc dlouho.

B Labon dal myším moc sýra.

C Myši spadly ze stropu.

D Labon nanesl lepidlo na podlahu.

Proces (dovednost)	*vyvozování přímých závěrů*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

10. Kam dal Labon myši, když je posbíral z podlahy?

1

Proces (dovednost)	*získávání explicitně uvedených informací*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

11. Myslíš, že se myši daly lehce napálit? Uveď jeden důvod proč ano, nebo proč ne.

1

Proces (dovednost)	*interpretace a integrace myšlenek a informací*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

12. Z toho, co Labon dělá, ses dozvěděl(a), jaký je. Popiš, jaký je, a uveď dva příklady toho, co dělá, které to dokreslují.

3

Proces (dovednost)	*interpretace a integrace myšlenek a informací*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

13. Která slova nejlépe popisují tento příběh?

A vážný a strašidelný

B strašidelný a vzrušující

C legrační a důmyslný

D napínavý a tajemný

Proces (dovednost)	*zkoumání a vyhodnocování obsahu, jazyka a prvků textu*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

14. Zamysli se nad chováním Labona a myší. Vysvětli, proč je příběh tak neuvěřitelný.

1

Proces (dovednost)	*zkoumání a vyhodnocování obsahu, jazyka a prvků textu*
Čtenářský záměr	*čtení pro literární zkušenost*
Otázka	*výběr odpovědi*

Myši vzhůru nohama podle Roalda Dahla. © Roald Dahl Nominee ltd, 1981, použito s laskavým svolením Asociace Davida Highama.

PŘÍLOHA 3
VZOROVÁ ÚLOHA Z VÝZKUMU PISA

DOBROVOLNÝ PROGRAM OČKOVÁNÍ PROTI CHŘIPCE VE FIRMĚ ACOL

Jak určitě víte, během zimy může dojít k velmi rychlému rozšíření chřipky. Ta může svým obětem způsobit onemocnění trvající celé týdny.

Nejlepším způsobem boje proti viru je udržovat se ve zdraví a v kondici. Jako pomoc imunitnímu systému v boji proti útočícímu viru se doporučuje každodenní cvičení a strava obsahující hodně ovoce a zeleniny.

ACOL se rozhodl nabídnout zaměstnancům možnost očkování proti chřipce jako další způsob, jak předejít rozšíření tohoto zákeřného viru mezi námi. ACOL zajistil zdravotnici, která očkování provede v týdnu od 17. listopadu, a to během jednoho dopoledne v pracovní době. Tento program je zdarma a je dostupný všem zaměstnancům.

Účast je dobrovolná. Zaměstnanci, kteří této možnosti využijí, budou požádáni, aby podepsali prohlášení, že netrpí žádnými alergiemi a jsou srozuměni s možností výskytu mírných vedlejších účinků.

Lékařská zpráva říká, že očkování nevyvolává chřipku. Přesto však může způsobit některé vedlejší účinky, jako je únava, mírně zvýšená teplota a bolestivost paže.

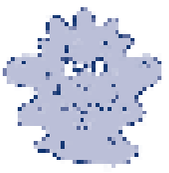

KDO BY SE MĚL NECHAT OČKOVAT?

Každý, kdo se chce chránit proti viru.

Toto očkování je zvláště doporučováno lidem starším 65 let. Bez ohledu na věk je však doporučeno KAŽDÉMU, kdo trpí chronickou chorobou, která ho oslabuje, zvláště onemocněním srdce, plic, průdušek nebo trávicí soustavy.

V kancelářském prostředí VŠICHNI zaměstnanci podstupují riziko onemocnění chřipkou.

KDO BY NEMĚL BÝT OČKOVÁN?

Osoby přecitlivělé na vejce, lidé prodělávající akutní horečnaté onemocnění a těhotné ženy.

Poraďte se se svým lékařem, jestliže užíváte jakékoli léky nebo jste již dříve zaznamenali reakci na očkování proti chřipce.

Jestliže chcete být v týdnu od 17. listopadu očkováni, oznamte to, prosím, personální úřednici Marii Novákové do pátku 7. listopadu. Den a čas bude upřesněn podle možností zdravotnice, počtu účastníků a času vyhovujícímu většině zaměstnanců. Na Marii Novákovou se obraťte také v případě, že chcete být na tuto zimu očkováni, ale nevyhovuje vám termín. Při dostatečném počtu zájemců může být dohodnut další termín.

Pro další informace volejte Marii Novákové na linku 5577.

Zdraví máme jen jedno

Na předcházející straně nalezneš informační leták, který vyrobila personální úřednice firmy ACOL Marie Nováková pro zaměstnance firmy. S pomocí tohoto letáku odpověz na následující otázky.

Otázka 1: CHŘIPKA

Kterou z následujících možností nabízí očkovací program firmy ACOL?

A Během zimy budou probíhat každodenní hodiny tělocviku.

B Očkování bude provedeno v pracovní době.

C Účastníkům bude nabídnut malý příplatek.

D Očkování provede lékař.

Postup (dovednost)	*získávání informací*
Situace	*pracovní*
Otázka	*výběr odpovědi*

Otázka 2: CHŘIPKA

Můžeme hovořit o **obsahu** nějakého textu (co se říká).

Můžeme hovořit o jeho **stylu** (způsob, jak je to prezentováno).

Marie Nováková chtěla, aby **styl** letáku byl přátelský a povzbudivý.

Myslíš, že se jí to povedlo?

Vysvětli svoji odpověď na základě detailů návrhu, grafiky, zpracování a stylu letáku.

Postup (dovednost)	*posouzení textu*
Situace	*pracovní*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

Otázka 3: CHŘIPKA

Tento leták říká, že pokud se chceme chránit proti chřipkovému viru, očkování je

A účinnější než cvičení a zdravá strava, ale riskantnější.

B dobrý nápad, ale nenahradí cvičení a zdravou stravu.

C stejně účinné jako cvičení a zdravá strava, a přitom je snazší.

D zbytečné, pokud dostatečně cvičíte a zdravě jíte.

Postup (dovednost)	*interpretace textu*
Situace	*pracovní*
Otázka	*výběr odpovědi*

Otázka 4: CHŘIPKA

Část letáku říká:

KDO BY SE MĚL NECHAT OČKOVAT?

Každý, kdo se chce chránit proti viru.

Poté, co Marie Nováková dala leták do oběhu, řekl jí jeden kolega, že měla vynechat slova „Každý, kdo se chce chránit proti viru“, protože jsou zavádějící.

Souhlasíš, že tato slova měla být vynechána?

Vysvětli svou odpověď.

Postup (dovednost)	*posouzení textu*
Situace	*pracovní*
Otázka	*otevřená s tvorbou odpovědi*

Otázka 5: CHŘIPKA

Který z těchto zaměstnanců by měl podle letáku kontaktovat Marii Novákovou?

A Štěpán z oddělení zásobování, který se nechce nechat očkovat, protože se raději spoléhá na svou přirozenou imunitu.

B Julie z obchodního oddělení, která chce vědět, jestli je očkovací program povinný.

C Alice z podatelny, která by chtěla být tuhle zimu očkována, ale za dva měsíce se jí má narodit miminko.

D Michal z účtárny, který by chtěl být očkován, ale v týdnu od 17. listopadu odjíždí pryč.

Postup (dovednost)	*interpretace textu*
Situace	*pracovní*
Otázka	*výběr odpovědi*

Literatura

CAMPBELL, J. R., KELLY, D. L., MULLIS, I. V. S., et al. *Framework and Specifications for PIRLS Assessment 2001.* Chesnut Hill: Boston College, 2001.

GONZALEZ, E. J., KENNEDY, A. M. (Eds.) *PIRLS 2001 User Guide for the International Database.* Chesnut Hill: Boston College, 2003.

KRAMPLOVÁ, I. a kol. *Netradiční úlohy aneb Čteme s porozuměním.* Praha: ÚIV, 2002.

Literacy Skills for the World of Tomorrow: Further Results from PISA 2000. Paris: OECD, 2003.

MARTIN, M. O., MULLIS, I. V. S., KENNEDY, A. M. (Eds.) *PIRLS 2001 Technical Report.* Chesnut Hill: Boston College, 2003.

MATĚJČEK, Z. Vývoj dítěte a čtení. In: *Čtením ke vzdělání.* Praha: Svoboda Servis, 2004.

MULLIS, I. V. S., MARTIN, M. O., GONZALES, E. J., et al. *PIRLS 2001 International Report: IEA's Study of Reading Literacy Achievement in Primary Schools in 35 Countries.* Chesnut Hill: Boston College, 2003.

MULLIS, I. V. S., MARTIN, M. O., GONZALES, E. J. *PIRLS International Achievement in the Processes of Reading Comprehension: Results from PIRLS in 35 Countries.* Chesnut Hill: Boston College, 2004.

MULLIS, I. V. S., MARTIN, M. O., KENNEDY, A. M. (Eds.) *PIRLS 2001 Encyclopedia: A Reference Guide to Reading Education in the Countries Participating in IEA's Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS).* Boston College, 2002.

STRAKOVÁ, J. a kol. *Vědomosti a dovednosti pro život. Čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD.* Praha: ÚIV, 2002.

Úlohy pro měření čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Praha: ÚIV, 2000.

Výsledky českých žáků v mezinárodních výzkumech 1995–2000. Praha: ÚIV, 2002.

Jak (se) učí číst

První vydání.

Vydal: Ústav pro informace ve vzdělávání – divize Nakladatelství TAURIS, Senovážné nám. 26, Praha 1, v roce 2005 v nákladu 600 výtisků.

Zpracovali: Iveta Kramplová
Eva Potužníková
Vladislav Tomášek
Jana Palečková
Dagmar Pavlíková

Jazyková redakce: Petra Pátková

Grafická úprava, sazba a tisk: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS.

www.uiv.cz

ISBN 80-211-0486-4